

Številka: 011-02-1/2023/8 EPA 556-IX
Ljubljana, 10. 3. 2023

Predlog

Državni svet Republike Slovenije je na 4. seji 15. 3. 2023, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16 in 92/21), sprejel naslednje

M n e n j e

k Dopolnjenemu predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-A) - skrajšani postopek

Državni svet je obravnaval Dopolnjen predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti (ZSDV-A) (v nadaljevanju: dopolnjen predlog zakona), ki ga je v prvotni različici v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije.

Državni svet dopolnjenega predloga zakona **ne podpira**.

Državni svet ugotavlja, da pristojna Komisija Državnega sveta za državno ureditev na 2. seji 22. 2. 2023 predloga zakona v osnovni različici ni podprla. Svoje mnenje je posredovala Odboru Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, ki je predlog zakona obravnaval na 9. redni seji 7. 3. 2023 in pripravil dopolnjen predlog zakona, v katerega so vključeni sprejeti amandmaji poslanskih skupin Svoboda, SD in Levica: k 1., 2., 5., 6., 7., 8., 11., 12., 13., 15., 16. in 17. členu predloga zakona.

Digitalna preobrazba ima eno ključnih vlog pri spopadanju s sodobnimi krizami, pri hitrejšem doseganju ciljev trajnostnega razvoja in pri doseganju ciljev digitalnega kompasa Evropske unije in pri zagotavljanju skrbi države, da v digitalni dobi nihče ne bo izključen iz teh procesov. Dopolnjen predlog zakona zato poseben poudarek daje enakosti, saj se digitalni razkorak v sodobnih družbah konstantno povečuje, če država digitalnemu razvoju in digitalni vključenosti vseh prebivalcev ne namenja dovolj pozornosti. Posebna pozornost je namenjena tudi odpravi diskriminatornosti veljavnega Zakona o spodbujanju digitalne vključenosti, na kar opozarjata tudi Zagovornik načela enakosti in Varuh človekovih pravic ter različne organizacije civilne družbe. Z vidika zagotavljanja varstva pred diskriminacijo je ključno, da so ukrepi usmerjeni ciljno in da je predhodno izvedena ustrezna analiza, katera skupina je na posameznem področju v manj ugodnem položaju in potrebuje pomoč države.

Državni svet se je seznanil, da bo z izvajanjem ukrepov za spodbujanje digitalne vključenosti, vključno z novimi instrumenti v dopolnjenem predlogu zakona, kot je

mehanizem za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, mogoče hitreje dosegati zastavljene cilje nacionalnega in evropskega strateškega razvojnega načrtovanja, saj je prav področje digitalnih znanj, spretnosti in digitalnih kompetenc ena izmed ključnih prednostnih nalog Slovenije.

Državni svet je bil prav tako seznanjen, da se ključne spremembe v dopolnjenem predlogu zakona nanašajo na spremenjen način določanja ciljnih skupin, ki ne bodo več določene v zakonu. Zakon bo določil le kriterije, na podlagi katerih se bo ob upoštevanju strateških dokumentov in aktualnih statističnih podatkov določilo ciljne skupine. Zato je določena obveznost izvedbe predhodne analize o obstoju manj ugodnega položaja posamezne skupine na področju digitalne vključenosti z namenom zagotavljanja skladnosti z Zakonom o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg; v nadaljevanju: ZVarD).

Dopolnjen predlog zakona širi možnosti spodbud podpornemu okolju t. i. izobraževalnega sektorja za dvig digitalnih kompetenc in s tem namenom predvideva širšo opredelitev področij izobraževalnih vsebin.

Državni svet se je seznanil tudi s tem, da se na predlog deležnikov iz civilne družbe širi nabor upravičencev, tako da so v dopolnjen predlog zakona kot upravičenci po novem umeščeni tudi javni zavodi za izobraževanje odraslih, ljudske univerze, socialna podjetja ter izvajalci socialnovarstvenih programov, ki lahko kandidirajo za subvencije za nakup računalniške opreme.

Kot je bil seznanjen Državni svet, je bistvena novost dopoljenega predloga zakona vzpostavitev mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme, iz katerega si bodo upravičenci, ki so v dopolnjenem predlogu zakona navedeni po prednostnem vrstnem redu, lahko brezplačno izposodili osnovno računalniško opremo. Mehanizem kot ukrep zato zmanjšuje digitalni razkorak med posameznimi skupinami prebivalstva.

Državni svet opozarja, da se z dopolnjenim predlogom zakona odpravlja obvezna priprava analize digitalne vključenosti, pri čemer je v obrazložitvi k predlogu zakona v osnovni različici zapisano, da priprava te analize ni izvedljiva zaradi pomanjkanja relevantnih podatkov, tudi statističnih, hkrati pa se predlagatelji sklicujejo na to, da se bo za vzpostavitev ciljnih skupin upoštevalo veljavne evropske in nacionalne strateške dokumente ter aktualne statistične podatke. Državni svet zato izraža skrb glede določitve kriterijev za določitev ciljnih skupin in skrb, da bo nov način določanja ciljnih skupin potekal počasi in bo tako zavlekel postopke javnih razpisov.

Državni svet je bil seznanjen s pojasnilom, da so kriteriji za določitev ciljnih skupin določeni v zakonski noveli in da pristojno Ministrstvo za digitalno preobrazbo meni, da bo nov način določanja ciljnih skupin hiter in učinkovit, ker bodo ciljne skupine določene že v javnem razpisu, na podlagi kriterijev, ki so zapisani v dopolnjenem predlogu zakona. Ministrstvo za digitalno preobrazbo poudarja, da trenutno ni možnosti, da bi se ciljne skupine določilo v javnem razpisu, ker so ciljne skupine po veljavnem zakonu določene zelo široko, nov način pa bo omogočal, da se s kombinacijo različnih meril pride do tistih, ki pomoč države res potrebujejo. Ciljne skupine bodo določene v načrtu spodbujanja digitalne vključenosti. Prvi načrt mora biti narejen do 1. marca 2024, ko bodo na razpolago zadnji podatki Statističnega

urada. Ministrstvo za digitalno vključenost zato izpostavlja, da dopolnjen predlog zakona v prehodnih določbah predvideva, da se do oblikovanja prvega načrta ciljne skupine določi v javnem razpisu. Ob objavi javnega razpisa za subvencije na določenem področju se bo v skladu z ZVarD najprej naredilo analizo, zakaj je določena skupina v manj ugodnem položaju in je zato nujna pozitivna intervencija države. Glede izvajanja analiz je bilo Državnemu svetu dodatno pojasnjeno, da ni mišljeno, da analiz po veljavnem zakonu ni bilo mogoče izvesti, vendar se je 10. člen veljavnega zakona pri analizi skliceval na Indeks digitalnega gospodarstva in družbe - DESI, kar pa ni bilo ustrezno.

Državni svet posebej izpostavlja vprašanje, zakaj so določene ustanove in nevladne organizacije v dopolnjenem predlogu zakona še posebej opredeljene kot tiste, ki bodo delovale oziroma skrbele za spodbujanje digitalne vključenosti določenih ranljivih skupin, pri čemer se poudarja, da so mnoge od teh že zdaj dolžne sodelovati pri spodbujanju digitalne vključenosti posameznih skupin prebivalstva. Državi svet posebej izpostavlja, da bi bilo na področju dela z otroki s posebnimi potrebami nujno med naštetih ustanov uvrstiti šole za otroke s posebnimi potrebami, saj imajo slednje izkušnje in znanje za delo s to ranljivo skupino prebivalstva.

Državni svet je bil v zvezi z navedenim seznanjen s pojasnilom Ministrstva za digitalno preobrazbo, da so glede umeščanja nevladnih organizacij v dopolnjen predlog zakona prisluhnili deležnikom - ljudskim univerzam, Zvezi društev upokojencev Slovenije, nevladnikom, ki so aktivni na področju dela z otroki s posebnimi potrebami, in organizacijam, ki delujejo z ljudmi z različnimi ovirami, ker so le-ti opozorili, da se jih pozabi, če niso opredeljeni v zakonu. Ministrstvo za digitalno preobrazbo je zaradi nujnosti dolgoročnega dialoga in sodelovanje s civilno družbo zato različne deležnike umestilo v dopolnjen predlog zakona. Še posebej so izpostavljene organizacije, ki sodelujejo s posamezniki in skupinami, ki imajo določene telesne ovire, saj je v takšnih primerih digitalna dostopnost eden ključnih elementov digitalne vključenosti in zmanjševanja digitalnega razkoraka.

Državni svet je bil seznanjen, da se, zaradi racionalne porabe javnega denarja in učinkovitega ter čim hitrejšega začetka izvajanja zakonskih določb glede mehanizma za zagotavljanje dostopnosti računalniške opreme, za njegovo izvajanje ne predlaga vzpostavitev nove institucionalne oblike, ampak se naloge poverjajo Javnemu štipendijskemu, razvojnemu, invalidskemu in preživninskemu skladu Republike Slovenije (v nadaljevanju: javni sklad). Glede te odločitve Državni svet izraža dvom, ali bo javni sklad, kljub predvidenim novim zaposlitvam, sposoben obvladati področje, tudi glede na izkušnje nekaterih nevladnih organizacij pri delu z njimi in vsakoletne zamude pri izplačevanju štipendij. Ministrstvo za digitalno preobrazbo v zvezi z izraženimi pomisleki pojasnjuje, da je bil prenos določenih nalog na javni sklad pripravljen na predlog Vlade Republike Slovenije in usklajen z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Ukrep izposoje računalniške opreme, ki se bo izvajal prek javnega sklada, je v bistvu neke vrste socialna pravica oziroma socialni korektiv, zato se zdi ustrezna navezava na javni sklad.

Državni svet prav tako opozarja, da je treba glede projekta brezplačne izposoje računalniške opreme postaviti jasna in transparentna pravila, tudi zaradi nekaterih negativnih izkušenj z izposojno opremo v času epidemije COVID-19 za potrebe izobraževanja učencev in dijakov. Pri tem Ministrstvo za digitalno preobrazbo

pojasnjuje, da se zaveda potrebe po zagotovitvi racionalne rabe javnih sredstev, in da ta instrument prepoznava kot možnost, da se tistim, ki si opreme ne morejo kupiti sami, zagotovi izposoja računalniške opreme ter se jim tako omogoči, da se sploh začnejo učiti in uporabljati računalnik ter krepiti svoje digitalne kompetence. Dopolnjeni predlog zakona zato določa pravila glede izposojene opreme, ki se jo sme uporabljati le za lastne potrebe oziroma za potrebe družinskih članov, v primeru okoriščanja z opremo (npr. prodaja) pa je to definirano kot prekršek, za namerno poškodovanje opreme pa je predvideno plačilo odškodnine.

Državni svet poudarja, da je treba vzpostaviti boljšo povezavo med ciljnimi skupinami, ki bodo definirane kot tiste, ki jim manjka digitalnih kompetenc, med projektom brezplačne izposoje računalniške opreme, izobraževanjem ciljnih skupin in cilji, ki jih država želi doseči s celotnim naborom ukrepov. Sama izposoja računalniške opreme namreč kot ukrep ne bo dosegla zadanega cilja, če nekdo nima znanja in nima zagotovljene neposredne pomoči pri pridobivanju znanja.

Državni svet opozarja tudi na možnost komercializacije računalniške opreme, če bi imela v javnih razpisih možnost sodelovati tudi podjetja. Ministrstvo za digitalno preobrazbo glede tega vprašanja poudarja, da namen subvencij za spodbujanje digitalne vključenosti ni omogočanje nakupa opreme in njene nadaljnje izposoje, ampak je cilj usposabljanje ciljnih skupin s strani izbranih izvajalcev. V okviru mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme so upravičenci ljudje iz ranljivih skupin in zato do te opreme ne bodo upravičena podjetja, ki bi izvajala komercialno dejavnost. Opremo se zagotovi neposredno tistemu, ki jo potrebuje, saj slednji brez opreme niti ne more pridobiti digitalnih kompetenc.

Ministrstvo za digitalno preobrazbo dodatno pojasnjuje, da bo brezplačno izposoja računalniške opreme izvajal javni sklad, ki pa bo lahko izbral izvajalca za opravljanje celotne logistike (zbiranje računalniške opreme, obnavljanje računalnikov, pakiranje, pošiljanje posameznikom...), ki bo v operativnem smislu izvajal aktivnosti mehanizma, vzporedno s tem pa bodo tekla usposabljanja. Gre za procesa, ki bosta tekla sočasno, s tem pa si Ministrstvo za digitalno preobrazbo obeta doseči premike na področju spodbujanja digitalne vključenosti vseh prebivalcev v Sloveniji.

Državni svet se je seznanil tudi s celotnim postopkom izposoje računalniške opreme - kam se bo posameznik prijavil kot potencialni upravičenec in kako bo ugotovljeno, ali oseba sodi v skupino ranljivih posameznikov, kako bo potekalo pridobivanje računalniške opreme in kako bo urejen servis le-te. Ministrstvo za digitalno preobrazbo poudarja, da se dogovarja s podjetji, ki že obnavljajo računalniško opremo; predvideno je, da se bo računalniška oprema v sklad stekala na 2 načina – prek možnosti nakupa nove opreme ter možnosti, da različne državne institucije javnemu skladu odstopijo rabljeno opremo. Državni svet se je seznanil, da bodo vse podrobnosti delovanja mehanizma za izposajo računalniške opreme (skladiščenje opreme, servis opreme, vračilo opreme, ...) opredeljene z uredbo. Dopolnjen predlog zakona predvideva, da bodo v nekaj letih vzpostavljena t. i. podporna okolja. Želja je, da javni sklad ne bi bil centraliziran, ampak, da je kot mreža razpršen po Sloveniji in da bi se v to mrežo aktivno vključili različni deležniki (ljudske univerze, gasilska društva, drugi lokalni deležniki, ...) oziroma tisti, ki že danes obnavljajo opremo, izobražujejo posameznike ali na kakšen drug način doprinašajo k dvigu digitalne vključenosti. Ministrstvo za digitalno preobrazbo prav tako računa na sodelovanje

tistih, ki že imajo vzpostavljene podporne klicne centre. Ministrstvo za digitalno preobrazbo bo javnemu skladu namenilo sredstva in kadre za administrativno birokratska opravila, računa pa tudi na interes tistih, ki že zdaj obnavljajo računalniško opremo, da bodo pristopili h konzorciju in v skupni koordinaciji izvajali aktivnosti omenjenega mehanizma.

Državni svet se je seznanil tudi z načinom razdeljevanja računalniške opreme, pri čemer Ministrstvo za digitalno preobrazbo pojasnjuje, da je za razdeljevanje računalniške opreme določen prednostni vrstni red, znotraj teh skupin pa je bil dodatno izbran še sistem upoštevanja časovnega vrstnega reda oddaje vlog na javni poziv. Odločbe o upravičenosti do izposoje računalniške opreme se bodo izdajale na podlagi obstoječih odločb o statusu prosilca. Ugotavljanje položaja vsakega posameznika in preverjanje, ali izpolnjuje pogoje, bo javni sklad opravljal po uradni dolžnosti. Tako bo posameznik, ki sodi v eno od prednostnih skupin, lahko pridobil opremo, pred tem pa mu bo izdana t. i. ugoditvena odločba. Če bo opreme zmanjkalo za vse, ki so upravičeni do nje, se bo znotraj posamezne skupine štel časovni vrstni red oddaje vlog. Tisti, ki bodo ostali brez opreme, se bodo uvrstili na čakalni seznam in bodo opremo prejeli takoj, ko bo javni sklad pridobil dodatno opremo. Nov javni poziv bo objavljen šele takrat, ko bo prvotni čakalni seznam izčrpan, zato Ministrstvo za digitalno preobrazbo pojasnjuje, da tako postavljen mehanizem ni krivičen, saj nihče na prvotnem seznamu ne bo ostal brez opreme, morda jo bo pridobil le z manjšo zamudo.

Državni svet je bil seznanjen s pojasnilom Ministrstva za digitalno preobrazbo, da je glede na to, da slednje želi še letos izvesti razpise za določene ciljne skupine za večanje digitalnih kompetenc, za to nujno vzpostaviti zakonski okvir, zato je bila sprejeta odločitev, da se v prvi fazi pripravi novela obstoječega zakona, v bližnji prihodnosti pa pripravi nov Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti, o katerem bo potekala široka javna razprava strokovne in splošne javnosti.

Državni svet poudarja, da sicer podpira cilje dopolnjenega predloga zakona, ne more pa podpreti njegove vsebine, saj je dopolnjen predlog zakona nejasen, opozarja pa tudi na to, da se bodo zapisani cilji, tako kot so trenutno opredeljeni, težko uresničevali in da je načrt spodbujanja digitalnih kompetenc, predvsem ranljivih skupin, premalo konkreten. Državni svet prav tako meni, da iz dopolnjenega predloga zakona ne izhaja jasen način izvajanja postopkov razpisov in mehanizma za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme - izposoje računalniške opreme za ranljive skupine prebivalstva.

* * *

Za poročevalca na seji Državnega sveta je bil določen predsednik Komisije za državno ureditev Rajko Fajt.

* * *

Predlog mnenja k dopolnjenemu predlogu zakona je pripravljen na podlagi Mnenja pristojne Komisije Državnega sveta za državno ureditev ter Poročila Odbora Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo z dopolnjenim predlogom zakona.